

A barkócaberkénye termőhelyi igénye

A barkócaberkénye természetes, meglehetősen tagolt elterjedési területét figyelembe véve sajátos klímaigényű, melegkedvelő, a fagyra nem érzékeny faj. Szubmediterrán jellegéből adódóan csapadékos nyárelőt, sok napsütést és tartós nyári meleget kíván. A hőmérsékleti szélsőségeket jól tűri, de a kifejezetten kontinentális éghajlatot kerüli (Gencsi-Vancsura, 1992). A talajnedvességgel szemben nagy tűrőképességgel rendelkezik, a túl sok nedvességet és a magas talajvizet nem viseli el. A laza, szelőlőzött talajokat részesíti előnyben, a túl kötött, levegőtlen talajokon rövid életű.

A barkócaberkénye elsősorban a tápanyagban és bázisionokban gazdag, magas bázistelítettségű talajokat kedveli, ezért előfordulását gyakran a meszes talajokhoz kötik. Leggyakrabban a mészkő, dolomit, bazalt és a löszszerű alapkőzeteken létrejött talajokon találjuk. Meszes, gyakran meleg, száraz termőhelyen való előfordulása arra vezethető vissza, hogy az egyéb fajokkal szemben szárazságtűrőbb, ezzel javítja saját konkurenciáképességét és túlélési esélyeit.

A bükkös klímában csak ritkán fordul elő, itt is elsősorban a mészkövön vagy dolomiton kialakult, főként déli, délnyugati fekvésű, törmelékes lejtők *többletvízhatástól független sekély termőrétegű, sziklás köves vázталajokain, rendzináin vagy lejtőbordalék talajokain*. E talajoknak igen kicsi a termőrétege, alacsony a szervesanyag-tartalma, ennek megfelelően kicsi a talajok tápanyag-szolgáltató képessége. Ehhez járul az igen alacsony vízkapacitás, ezért a talajok a vegetációs időszak egy részében szárazak, a növények számára felvehető, ún. hasznos víz nem áll rendelkezésre a talajban. Mindezek ellenére a bükkös klímára jellemző csapadék hatására is viszonylag jó növekedést mutat. Erre annál is inkább érdemes odafigyelnünk, mert ezeken a termőhelyeken a főfafajok növekedése egyre inkább visszaszorul.

Domb- és hegyvidékeink *gyertyános-kocsánytalan tölgyes* klímájában találja meg alapvetően növekedésének ökológiai optimumát. Számos talaj számára a 400 méter körüli vagy ez alatti tengerszint feletti magasságban, mintegy 650–750 mm-es évi csapadék, 9–10 °C évi középhőmérséklet és 55–60% júliusi 14 órás relatív páratartalom mellett ked-

vezőek a termőhelyi adottságok. Itt alakulnak ki többek között a főként *többletvízhatástól független vagy szivárgó vízű, középmély, mély vagy igen mély* termőrétegű, *vályog, agyagos vályog* fizikai féleségű, a barna erdőtalajok és a ranker vagy rendzina talajok közötti átmeneti talajképződmények, valamint a *Ramann-féle barnaföldek* és *agyagbemosódásos barna erdőtalajok*, ahol a barkócaberkénye a legerőteljesebb magassági és vastagsági növekedést érheti el. Ezen talajok termőrétege jól fejlett morzsás vagy szemcsés szerkezetű, ennek következtében levegős, amit a barkócaberkénye kifejezetten kedvel. A tápanyag- és vízgazdálkodás ugyancsak jó, így ezeken a termőhelyeken jellemzően közel egyenes törzsű, magasba törekvő, erőteljes magassági növekedést, majd később vastagsági növekedést is mutató fává nő. Növekedési erélye olyannyira jó, hogy az egyes erdőtürelésokban lévő fajoknak komoly konkurenciát jelenthet. Mivel más fajok az ilyen talajokon akár 10 m-rel is magasabbak lehetnek, csak az állandóan szabad állásban érhetik el a 30 méteres vagy akár nagyobb magasságot is (Schmelting, 1994). Erre ugyanúgy találhatunk példát a Keleti-Mecsekben, a Bakonyban vagy a Bükkben, a Leányvölgyben.

A termőhelyi feltételek kedvezőtlenebbé válásával egyaránt csökken a barkócaberkénye növekedési erélye, magassága. Mivel számos fafajnál szárazságtűrőbb, tömegesebb elterjedését találjuk a *kocsánytalan tölgyes, illetve cseres* klímában. 150–300 méter tengerszint feletti magasságban, 550–600 mm évi csapadék, 9,5–10,0 °C és 51–55% júliusi 14 óras pára-

tartalommal jellemezhetőek ezek termőhelyei. Elsősorban déli, délnyugati kitettségében, ugyancsak bázikus vulkanikus kőzeteken vagy mészkő, illetve dolomiton kialakult talajokon tenyészik. A kevesebb csapadék következtében szárazabbá válnak termőhelyei. *A többletvízhatás nélküli, sekély vagy középmély* termőréteg, elsősorban *vályog fizikai féleség mellett sziklás-köves vázталajokon, földes vázталajokon, rendzina, humuszkarbonát, erubáz és ranker talajokon, karbonátmaradványos barna erdőtalajokon, rozsdabarna erdőtalajokon, barnaföldön, lejtőbordalék talajokon* találjuk. Mind a gyertyános-tölgyes, mind pedig a kocsánytalan tölgyes, illetve cseres klímában elegyfajként kielégítő növekedést mutat a *savanyú, nem podzolos barna erdőtalajokon*, valamint *podzolos barna erdőtalajokon* is (Kolozsár, 1987, 1990).

A barkócaberkénye tág határok között képes elviselni a termőhely szélsőségeit. A sekély termőrétegű váz és kőzethatású talajokon elsősorban talajvédelmi funkciót tölt be, azonban a jobb víz- és tápanyag-gazdálkodású, bázisokban gazdag barna erdőtalajokon jelentős faméreteket érhet el, ezért ezeken a termőhelyeken felkarolása, a jelenleginél nagyobb elegyaránya állományainkban mindenképpen indokolt.

Irodalom:

Wedig Kausch-Blecken von Schmelting (1994): Die Elsbeere – Sorbus torminalis Crantz, Boveden

Gencsi L., Vancsura R. (1992): Dendrológia. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 462.

Kolozsár J. (1987): Erdőműveléstan I.B. (Fajok erdőművelési tulajdonságai), Sopron

Kolozsár J. (1990): Erdőműveléstan I. A. (Erdőismeret), Sopron

A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságának közleménye

A Duna–Ipoly Nemzeti Park pilisi tájegységének irodája kiköltözött működési területére, Visegrádra, ahol munkatársaink közül **Baloghné Váradi Éva** és **Papp Miklós** érhetőek el.

A Pilisi Iroda új címe: 2000 Visegrád, Mátyás király út 4., tel./fax: (bekötés után) 06/26/397-440

Fogadóórak: kedden 8.30–10.30 és csütörtökön 13.30–15.30 között.

Tájékoztatóul közlöm, hogy másik két

pilisi munkatársunk az alábbi telefonszámokon hívható:

Janata Károly a budapesti 06/1/325-7833,

Grosz Róbert az esztergomi 06/33/435-015 számon.

Kérem kedves ügyfeleinket, hogy hivatalos irataikat továbbra is az Igazgatóság budapesti címére szíveskedjenek küldeni.

Dr. Laubál László
igazgató